

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างเห็นได้ชัดกล่าวคือเปลี่ยนจากประเทศกสิกรรม เป็น ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (New -ly Industrialized Country NIC) โดยอุตสาหกรรมเริ่มเข้ามามีบทบาทในด้านต่างๆ ของการพัฒนาประเทศ ตลอดจนการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างมากมาย ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าว เป้าหมายหนึ่งของแผนที่ชัดเจนคือนโยบายการพัฒนาบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกซึ่งได้รับการสนับสนุนทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ให้มีการลงทุนตั้งนิคมอุตสาหกรรม โดยภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการลงทุนด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

เมื่อมีการพัฒนาเมืองและอุตสาหกรรมในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นจำนวนมาก ผลคือ การเจริญเติบโตของชุมชนในพื้นที่ดังกล่าว การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากรูปแบบสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองมากขึ้น¹ และมีผู้คนเริ่มอพยพจากส่วนต่าง ๆ ของประเทศเข้ามาขายแรงงานในพื้นที่ มีความต้องการด้านที่พักอาศัยที่ทำกิน และแน่นอนที่สุด จะต้องมีการรองรับในด้านสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบในหลาย ๆ ด้าน เช่นไม่มีการจัดการในการใช้ประโยชน์ที่ดิน เกิดภาวะมลพิษด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาอื่น ๆ เช่น การจราจรติดขัด การระบายน้ำเสีย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้การเจริญเติบโตของชุมชนขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถควบคุมได้

เทศบาลตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นชุมชนหนึ่งภายใต้ระบบ

¹ ศ.ดร.ไพฑูริย์ ช่างเรือน , การบริหารผังเมือง : ทฤษฎีและแนวทาง (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2531), หน้า 2.

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล ที่เข้าไปรองรับการเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2531 โดยพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาลตำบลแสนสุข พ.ศ. 2531 ได้ยกฐานะสุขาภิบาลแสนสุขและพื้นที่บริเวณใกล้เคียงอื่น ๆ เป็น เทศบาลตำบลแสนสุข คลุมพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลแสนสุข (15 หมู่บ้าน) ตำบลเหมือง (หมู่ 1 และ 3) และตำบลห้วยกะปิ (หมู่ 5 บางส่วน) มีพื้นที่รวม 20.3 ตร.กม. ครอบคลุมชายหาดยาวประมาณ 8 กม. ซึ่งเป็นบริเวณชายหาดบางแสนที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และเนื่องจากบริเวณที่ตั้งของชายหาดบางแสนอยู่ใกล้ตัวเมืองชลบุรีซึ่งถูกกำหนดให้เป็นเมืองศูนย์กลางหลักของภาคตะวันออกและอยู่ใกล้เขตพัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออก (แหลมฉบัง) จึงเชื่อว่าในอนาคตพื้นที่ชายหาดบางแสนจะถูกใช้ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของแรงงานที่จะเพิ่มขึ้น มีผลให้กิจกรรมภาคบริการนักท่องเที่ยวมีความหนาแน่นขึ้น เกิดความขัดแย้งทางกิจกรรม และมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม เช่น การกระจุกตัวของกิจกรรมการค้าที่มีทางเข้าออกค่อนข้างแคบ ไม่มีการกระจายตัวอย่างเป็นระบบ ทำให้การจราจรติดขัดหรือกิจกรรมการค้าที่อยู่ใกล้บริเวณนั้นทนทานการกินไป ทำให้ชายหาดบางแสนประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมอันได้แก่การกำจัดขยะ การระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น ปัญหาต่างๆ เหล่านี้เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่เป็นระบบ ดังนั้นการลงทุนพัฒนาชุมชนจึงไม่คุ้มค่าเนื่องจากประชาชนไม่ได้รับการบริการที่สะดวกในการจัดสาธารณูปโภค สาธารณูปการเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน

เนื่องจากพื้นที่บริเวณชายหาดบางแสน เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเทศบาลตำบลแสนสุข ที่กำลังมีพัฒนาการเป็นชุมชนเมืองตากอากาศ มีภาพพจน์ และเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างจากสถานตากอากาศชายทะเลอื่น ๆ คือ มีคุณค่าและความสำคัญในด้าน

- ชนรมชาติวิทยา เป็นชายหาดที่มีลักษณะชนรมชาติวิทยาเกี่ยวกับขบวนการกำเนิดของหาดทรายชายฝั่งทะเลที่ควรศึกษา
- สันทนาการ เป็นชายหาดที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวมานาน
- ประวัติศาสตร์ เป็นรูปแบบการค้าเนินการจัดการทางด้านสวัสดิการสังคมซึ่งถือกำเนิดโดยรัฐ
- วัฒนธรรม เป็นแหล่งที่มีประเพณีที่น่าสนใจและสงวนรักษา คือ ประเพณีก่อพระทรายวันไหล นอกจากนี้แล้วเขาสามุขในพื้นที่หาดบางแสนยังเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น ปรากฏบนตราประจำจังหวัดชลบุรี

ด้วยคุณค่าและความสำคัญดังกล่าวพื้นที่ชายหาดบางแสนจึงสมควรได้รับการอนุรักษ์ตาม

นโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาระยะ 5 ปี ของเทศบาลตำบลแสนสุข ที่จะบริหารงานเพื่อพัฒนาสภาพของเมืองให้คงความเป็นเมืองท่องเที่ยวที่อยู่ในความนิยมของนักท่องเที่ยวต่อไป

มูลเหตุดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาการวางผังพัฒนาชุมชนขึ้น และพื้นที่ที่เหมาะสมที่สุดคือ บริเวณพื้นที่ชายหาดบางแสน ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้อยู่ในความครอบครองของรัฐ และเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการจัดการพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ ผลจากการศึกษาจะทำให้สามารถสรุปรูปแบบของการจัดการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ทั้งทางภาครัฐบาลและภาคเอกชนต่อไปในอนาคต เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาของท้องถิ่น โดยการพัฒนาดังกล่าวนั้นมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติน้อยที่สุด

วัตถุประสงค์

การศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชายหาดบางแสนครั้งนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแนวทาง สืบค้น และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพบริเวณชายหาดบางแสน ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแผนพัฒนาของเทศบาล
2. เพื่อหาแนวทาง และเสนอแนะการแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน อันจะส่งผลถึงการพัฒนาประเทศต่อไป
3. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของนักท่องเที่ยว ผู้ใช้บริการชายหาดบางแสน และรวมถึงผู้ประกอบการในพื้นที่

สมมติฐาน

การศึกษาครั้งนี้มีสมมติฐานในการศึกษา ดังนี้

สภาพพื้นที่บริเวณชายหาดบางแสน มีศักยภาพในการรองรับตลาดการท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ให้ความสำคัญต่อพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย

1. พื้นที่โดยรวมของจังหวัดและอำเภอเมืองชลบุรี เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยว.ชลบุรี และการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เนื่องจากมีผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชายหาดบางแสน
2. พื้นที่โดยรวมของเทศบาลตำบลแสนสุข เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสภาพทั่วไปทางกายภาพ สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและสังคม โครงสร้างพื้นฐานบริการ และสถานการณ์การพัฒนาการท่องเที่ยว
3. พื้นที่เป้าหมาย คือบริเวณชายหาดบางแสนต่อจนถึงหาดวอนนภา เน้นการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพัฒนา และหาแนวทางในการพัฒนา โดยให้มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด

อนึ่ง ระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะในช่วงปี 2532 - 2536 ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังจากที่ได้รับการยกฐานะจากสุขาภิบาลแสนสุข มาเป็นเทศบาลต.แสนสุข

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่

- นักท่องเที่ยวที่ใช้บริการหาดบางแสนบริเวณชายหาดตอนเหนือ ตอนกลาง และตอนใต้ ในช่วงปี 2534
- ผู้ประกอบการบริเวณชายหาดบางแสน ในช่วงปี 2534
- เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารพื้นที่ชายหาด

ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนและวิธีการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดพื้นฐานในการจัดทำผังพัฒนา เพื่อกำหนดกรอบแนวความคิดในการจัดทำผังพัฒนา

วิธีการศึกษา ค้นคว้าจากเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำผังกายภาพ

2. สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางเลือกในการตัดสินใจในการหาข้อมูลในพื้นที่

วิธีการศึกษา ค้นคว้าจากเอกสาร โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกำรจัดทำผังพัฒนาเฉพาะพื้นที่บริเวณชายหาดบางแสน

3. หาข้อสรุป และสังเกตการณ์เกี่ยวกับปัญหา เงื่อนไขการพัฒนา และศักยภาพเบื้องต้นโดยเน้นพื้นที่ศึกษา

วิธีการศึกษา

(1). การสำรวจภาคสนามโดยใช้แบบสอบถาม เป็นการรวบรวมข้อมูลด้านการตลาดการท่องเที่ยว จากนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการบริเวณชายหาดบางแสน และข้อมูลด้านทัศนคติที่เป็นตัวบ่งชี้ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว รวมทั้งได้มีการสำรวจแบบสอบถามผู้ประกอบการในพื้นที่ชายหาดบางแสนด้วย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และใช้คะแนนค่าเฉลี่ย

(2). การสำรวจภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ

- ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในเขตเทศบาล.แสนสุข โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและพัฒนาชายหาดบางแสน เช่น สมาชิกสภาเทศบาล.แสนสุข หรือผู้บริหารเทศบาล.แสนสุข โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกำหนดแบบสัมภาษณ์ขึ้นล่วงหน้า และเสนอให้ก่อนการสัมภาษณ์ 1-2 อาทิตย์

- ปัญหาลักษณะเฉพาะในพื้นที่บริเวณชายหาดบางแสน โดยการจัดทำ Group Interview เจ้าหน้าที่ผู้ปกครองพื้นที่ซึ่งได้แก่ เทศบาลตำบลแสนสุข การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และ กรมธนารักษ์

- ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมชายหาดบางแสน โดยการทำ Group Interview เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารและพัฒนาชายหาดบางแสน

(3). การสำรวจพื้นที่ภาคสนาม

4. นำข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลสนาม และข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์

5. เสนอผลงานในรูปแบบของการบรรยายประกอบแผนที่ แผนภูมิ รูปภาพ และผังรูปแบบจำลอง

นิยามศัพท์

เพื่อให้ผู้อ่านมีความเข้าใจตรงกัน ผู้ศึกษาจึงได้ให้คำนิยาม (Definition) ศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย ดังนี้

"นักท่องเที่ยว" หมายถึง ผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวเป็นช่วงเวลาบางครั้งบางคราว ไม่มีที่พักอาศัยในบริเวณพื้นที่ชายหาดบางแสนเป็นการถาวร

"ผู้ประกอบการ" หมายถึง ผู้ที่เข้ามาประกอบอาชีพบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในบริเวณชายหาดบางแสน และพื้นที่ต่อเนื่อง

"ผู้ดูแลในพื้นที่" หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่อยู่ในหน่วยราชการที่ปกครอง และรับผิดชอบในท้องที่เขตเทศบาลตำบลแสนสุข

"อาคารที่อยู่อาศัย" หมายถึง อาคารซึ่งโดยปกติบุคคลใช้อยู่อาศัยทั้งกลางวัน และกลางคืน ไม่ว่าจะเป็นการอยู่อาศัยถาวร หรือ ชั่วคราว

"พื้นที่อาคารรวม" หมายถึง ผลรวมของพื้นที่อาคารทุกชั้นที่ปลูกสร้างอยู่บนผืนดิน รวมถึงชั้นใต้ดิน ชั้นลอย และห้องใต้เพดาน ทั้งนี้ยกเว้น

- พื้นที่ใช้จอดรถ ทางเข้า และบริเวณขนถ่ายสินค้า หรือ ผู้โดยสาร
- พื้นที่ใช้สอยเพื่อการติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้า ประปา และเครื่องปรับอากาศ
- พื้นที่ใช้สอยเพื่อการติดตั้งอุปกรณ์เกี่ยวกับลิฟท์ และบันไดเลื่อน

"อัตราส่วนระหว่างพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน" หมายถึง อัตราส่วนของพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ทั้งหมดของที่ดินแปลงนั้น ซึ่งอยู่ต่อเนื่องและเป็นอาณาบริเวณเดียวกันกับพื้นที่อาคารนั้นตั้งอยู่

"พื้นที่อาคารปกคลุมดิน" หมายถึง พื้นที่ของที่ดินที่อาคารชั้นล่างทั้งหมดปกคลุมอยู่บวกด้วยพื้นที่ส่วนของอาคารชั้นบน ซึ่งอยู่เหนือขึ้นไป เฉพาะส่วนที่ยื่นเกินชั้นล่าง ซึ่งปกคลุมดินในแนวตั้ง ยกเว้นกันสาด ระเบียงชายคา หรือส่วนของสถาปัตยกรรมที่ยื่นออกจากตัวอาคารไม่เกิน 2 เมตร

"อัตราส่วนระหว่างพื้นที่อาคารปกคลุมดิน ต่อ พื้นที่ดิน" หมายถึง อัตราส่วนระหว่างพื้นที่

อาคารปกคลุมดิน ต่อ พื้นที่ทั้งหมดของที่ดินแปลงนั้น ซึ่งอยู่ต่อเนื่องและเป็นอาณาบริเวณเดียวกัน กับพื้นที่อาคารนั้นตั้งอยู่

"ความสูงของอาคาร" หมายถึง ระยะทางเป็นเมตรของอาคารในแนวตั้ง นับจากระดับถนน สาธารณะ หรือ ทางสาธารณะที่อยู่ใกล้ที่สุด

"ระยะร่น" หมายถึง ระยะทางเป็นเมตรในแนวตั้งฉากกับอาคาร หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของ อาคารกับเขตทางสาธารณะ หรือเขตที่ดินด้านใดด้านหนึ่ง หรือทุกด้าน

"ระยะห่างระหว่างอาคาร" หมายถึง ระยะเป็นเมตรระหว่างอาคาร 2 อาคารที่อยู่ประชิด ติดกัน หรืออยู่เคียงกัน ไม่ว่าจะอยู่ในที่ดินแปลงใดแปลงหนึ่ง หรือแปลงเดียวกัน

"ความหนาแน่นประชากร" หมายถึง อัตราส่วนระหว่างจำนวนประชากรรวม ต่อ พื้นที่

"สำนักงาน" หมายถึง อาคาร หรือ ส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารที่ใช้เป็นที่ทำการ

"ร้านค้าฮ้อฮ" หมายถึง ร้านจำหน่ายสินค้าปลีกหรือให้บริการที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน

"ตลาดสด" หมายถึง อาคาร หรือ สถานที่ซึ่งจัดไว้เป็นที่จำหน่ายอาหารประเภทสัตว์น้ำ เนื้อ หมู ผัก ผลไม้ หรืออาหารอันมีสภาพเป็นของสด ของเสีหสาชได้

"แผงลอย" หมายถึง บริเวณที่อนุมัติให้ตั้งชั่วคราวเพื่อบริการในด้านการท่องเที่ยว

ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษาพื้นที่ชายหาดบางแสนว่า มีความสามารถในการรองรับการขยายตัวเพิ่มขึ้นของการท่องเที่ยว และมีศักยภาพเพียงพอที่จะส่งเสริมให้เกิด การลงทุนทางด้านบริการ ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงให้ความสำคัญในเรื่อง ปัจจัยทางด้านความต้องการที่เพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความเป็นไปได้ในการลงทุน โดยไม่เน้นในเรื่องการเงิน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ ที่จะนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาพื้นที่ชายหาดบางแสนให้เกิดความคุ้มค่าในด้านต่าง ๆ เช่น การใช้ประโยชน์พื้นที่ ผลตอบแทนที่ได้รับ และผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ
2. เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจที่จะศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อการวางแผนพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายฝั่งทะเล
3. เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ที่สนใจทำการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย